

درس ۲۰ امپراتوری‌های ایران باستان چگونه کشور را اداره می‌کردند؟

نوع حکومت نوع حکومت در ایران باستان را توضیح دهید؟

(در ایران باستان شیوه حکومت پادشاهی بود. شاهان در ابتدای سلطنت در حضور بزرگان کشور، تاج‌گذاری می‌کردند و در کاخ بر تخت می‌نشستند. شاه قدرت مطلق داشت و همه باید از او فرمان می‌بردند. حکومت موروثی بود و معمولاً از پدر به پسر به ارث می‌رسید) البته گاهی بر سر جانشینی شاه و به دست آوردن قدرت، اختلافات شدیدی پیش می‌آمد و حتی منجر به کشته شدن افراد زیادی و جنگ و خون‌ریزی می‌شد.

نقش برجسته داریوش در تخت جمشید

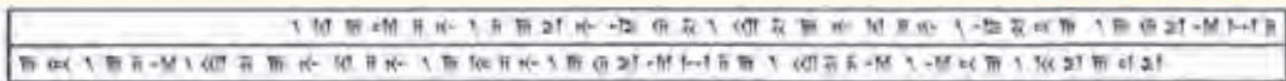

نقش برجسته بخشیدن حلقه شاهی از سوی اهورا مزدا به اردشیر ساسانی (نقش رستم)

شاهان ایران باستان خود را نماینده چه کسی میدانستند؟

(شاهان ایران باستان خود را برگزیده آسمان و نماینده اهورا مزدا* می‌دانستند و معتقد بودند که به حکم او فرمان می‌رانند) در برخی کتیبه‌های به جای مانده، جمله‌هایی که این موضوع را نشان بدهد، وجود دارد.

کتیبه داریوش در بیستون:

داریوش شاه گوید: به خواست اهورا مزدا من شاه هستم. اهورا مزدا شاهی را به من عطا فرمود.

در ایران باستان چگونه ممکن بود شاهان عزل شوند؟

البته این عقیده هم وجود داشت که اگر شاه از مسیر قانون و عدالت منحرف شود حمایت اهورایی از او گرفته می‌شود و بزرگان و موبدان* می‌توانستند او را عزل یا برکنار کنند)

شاهان ایران باستان بر چه اموری فرمانروایی مطلق داشتند؟

مهر سلطنت داریوش هخامنشی، طول مهر ۳/۵ سانتی متر است. در موزه بریتانیا در لندن نگهداری می‌شود. اسم داریوش روی مهر به سه خط ایلامی، پارسی و بابلی نوشته شده است.

(شاهان بر امور اداری، نظامی و مذهبی فرمانروایی مطلق داشتند. آنها برای اداره کشور فرمان‌هایی صادر می‌کردند). این فرمان‌ها، قانون‌هایی بودند که باید در سراسر کشور اجرا می‌شدند و هیچ‌کس نباید از آنها سرپیچی می‌کرد. روی فرمان‌ها و نامه‌های مهم، مهرهای مخصوص شاه زده می‌شد.

فعالیت

- ۱- به تصویر مهر سلطنتی داریوش توجه کنید و بگویید به نظر شما چرا اسم داریوش روی این مهر، به سه نوع خط حک شده است؟
به علت گستردگی قلمرو هخامنشیان که اقوامی با خط و زبان‌های مختلف را شامل می‌شد
- ۲- متن بالا را بخوانید و چند مورد از ویژگی‌های حکومت در ایران باستان را بنویسید.
شیوه حکومت پادشاهی / قدرت مطلق شاهان در امور نظامی و اداری و مذهبی / حکومت موروثی / شاهان خود را نماینده اهورامزدا می‌دانستند
- ۳- نظر و رأی مردم در حکومت‌های ایران باستان چه جایگاه و اهمیتی داشت؟
مردم جرات ابراز عقیده نداشتند و فرمان شاه قانون محسوب میشد

در دوره اشکانیان، قدرت و نفوذ پادشاهان مانند سایر شاهان ایران باستان نبود؛ چون در این دوره، خاندان‌های محلی از نفوذ و قدرت زیادی برخوردار بودند و شاهان مجبور بودند در اداره کشور با آنها مشورت کنند. در پایه چهارم ابتدایی خواندید که در این دوره، چند مجلس برای تصمیم‌گیری به وجود آمده بود. مجلس شاهی، مجلس بزرگان و مجلس مهستان. درباره این مجلس‌ها چه می‌دانید؟ به نظر شما برای چه تصمیم‌گیری‌هایی ممکن بود این مجلس‌ها تشکیل شوند؟

مقام‌های حکومتی چرا در دولت‌های ایران باستان شغلها و مقامهای مختلفی به وجود آمد؟

همان‌طور که خواندید، دولت‌های ایران باستان، قلمرو وسیعی داشتند و بنابراین برای اداره امور کشور، شغل‌ها و مقام‌های مختلفی به وجود آمده بود. وضعیت زندگی شاهان ایران باستان چگونه بود؟

(زندگی شاهان هزینه زیادی داشت. گاهی آنها صدها خدمه را به کار می‌گرفتند. اینکه درآمدهای کشور چگونه خرج بشود بستگی به نظر شاهان داشت. مخارج سنگین زندگی اشرافی در کاخ‌های بزرگ، از گرفتن مالیات از مردم تأمین می‌شد. اغلب شاهان نه تنها به ثروت‌اندوزی می‌پرداختند و به فکر آسایش مردم نبودند بلکه به آنها ظلم می‌کردند). آنها به آنچه پیامبران الهی برای انسان‌ها از سوی خداوند بیان می‌کردند، بی‌توجه بودند و مستبدانه به دنبال امیال خود بودند. البته گاهی نیز به ندرت شاهانی پیدا می‌شدند که سعی می‌کردند با عدالت رفتار کنند.

برخی مقام‌های مهم حکومتی و وظایف آنها

وزیر بزرگ	مهم‌ترین مقام بعد از شاه و مسئول کارهای اداری مملکت بود.
رئیس دربار یا تشریفات	مسئول رسیدگی به کارهای کاخ شاهی (مراسم و جشن‌های مختلف، انبار و ذخیره کردن محصولات غذایی در کاخ، توزیع جیره* کارکنان، نظارت بر کار هنرمندان، صنعتگران داخل کاخ و...) بود.
منشیان و دبیران	کارهای اداری و مالی و نوشتن نامه‌ها بر عهده آنها بود و گاه به چند زبان آشنایی داشتند.
مأموران مخفی شاه	اولین بار در زمان داریوش افرادی به عنوان مأمور مخفی انتخاب شدند که به آنها چشم و گوش‌های شاه می‌گفتند. مأموران مخفی شاهان از قسمت‌های مختلف کشور گزارش تهیه می‌کردند و به شاه می‌دادند.

فعالیت

- ۴- بعضی از منشیان و دبیران به چند زبان و خط آشنایی داشتند. چرا؟ چون قلمرو هخامنشیان زیاد گسترش داشت و اقوامی با خط و زبانهای مختلف را شامل می‌شد
- ۵- حدس بزنید: چشم و گوش‌های شاه چه موضوعاتی را به شاه خبر می‌دادند؟
- اطلاعات محرمانه و سری / بازرسی از امور حاکمان / بازرسی از ممالک تابعه و نظارت بر آنها / شناسایی دشمنان

چند نمونه مهرهای مخصوص صاحب منصبان دوره هخامنشی

نحوه تقسیمات کشوری در ایران باستان را توضیح دهید؟

تقسیمات کشوری

به نظر می‌رسد ایرانیان از نخستین کسانی بودند که تقسیم سرزمین به بخش‌های مختلف را ابداع کردند. برای مثال، داریوش کشور را برای اداره بهتر به ۲۳ قسمت، تقسیم کرده بود که به هر قسمت ایالت می‌گفتند. برای هر ایالت یک شهریان انتخاب می‌کردند که معمولاً از مقام‌های حکومتی یا اعضای خانواده شاه بود.

پایتخت حکومت‌ها در ایران باستان را نام ببرید؟

مادها	همدان (هگمتانه)
هخامنشیان	شوش (پایتخت زمستانی) همدان (پایتخت تابستانی) تخت جمشید بابل
اشکانیان	صد دروازه (دامغان) و تسفون
ساسانیان	گور (فیروزآباد) و تسفون

هر پخش، از مرکز فرماندهی یا پایتخت، دستور می‌گرفت و موظف بود همه کارها را طبق نظر شاه انجام دهد. مردم نیز بدون آنکه حق ابراز نظر و دخالت در امور کشور را داشته باشند، هر چه شاه دستور می‌داد، اجرا می‌کردند.

پایتخت‌ها

پادشاهان، شهری را به عنوان پایتخت انتخاب می‌کردند. پایتخت‌ها معمولاً شهرهای بزرگ و پرجمعیت بودند و شاهان در آنها کاخ‌های بزرگ و بناهای عظیم می‌ساختند.

فعالیت

۶- به نقشه قلمرو ایران در زمان هخامنشیان و ساسانیان توجه کنید. الف) قلمرو کدام حکومت وسیع‌تر بوده است؟
ب) دور شهرهایی که در آن زمان پایتخت بوده‌اند، خط بکشید.

راهنما
 قلمرو هخامنشیان
 قلمرو ساسانیان
 مرز ایران کنونی
 شهرهای بزرگ

راهنما

شهرهای بزرگ
 پایتخت
 مرز ایران کنونی
 قلمرو ساسانیان

سرزمین ایران از سمت غرب و شرق مورد هجوم کدام کشورها بود؟
سیاه و قدرت نظامی
چرا سرزمین ایران همواره از شرق و غرب در معرض هجوم دشمنان بود؟

(سرزمین ایران به دلیل موقعیت مهم جغرافیایی، همواره از شرق و غرب در معرض هجوم دشمنان بود.) (از سمت غرب، دولت‌های یونان و روم به قلمرو ایران دست‌اندازی می‌کردند و از سمت شرق اقوام بیابانگرد به ایران هجوم می‌آوردند.) به همین دلیل حکومت‌های ایران باستان سپاه و نیروی نظامی مجهز و نیرومندی به‌وجود آورده بودند تا از مرزهای ایران دفاع کنند.) سپاه از نیروی پیاده‌نظام و

سواره‌نظام تشکیل می‌شد.) **امروزه سرزمین ایران به چه دلایلی مورد تحریم و تهدید واقع شده است؟**
 (امروزه نیز، سرزمین ایران به دلیل منابع و ثروت‌های فراوان و متنوعی که دارد و به دلیل آنکه مردم ایران، مسلمان و آزادی‌خواه هستند و زیر بار ظلم نمی‌روند، از سوی کشورهای مستکبر و زورگو، مورد تحریم و تهدید واقع می‌شوند. ولی ایرانیان حق طلب، هیچ‌گاه در مقابل ستمگر، تسلیم نمی‌شوند.)

فعالیت

/ جنگ نتیجه طبیعی قدرتمندی آنها بود / تنفر و خشم ملتها از یکدیگر

- ۷- گفت و گو کنید: چرا در آن زمان جنگ‌های بزرگی بین حکومت‌ها در می‌گرفت؟ هدف از لشکرکشی‌ها چه بود؟ به نظر شما هدف اختلافات مرزی و مناقشه‌های سیاسی و قومی / قدرت‌نمایی
- از جنگ‌ها و لشکرکشی‌ها در جهان امروز چیست؟
- کسب منافع مادی و استعمار / استقلال و رهایی / دسترسی به مواد اولیه ارزان و بازار فروش تولیدات / دلایل مذهبی و عقیدتی
- ۸- با کمک معلم خود تحقیق کنید که چه کشورهایی در ۵۰ سال گذشته، بیشترین جنگ‌ها را در جهان به راه انداختند و میلیون‌ها انسان بی‌گناه را به هلاکت رسانده‌اند؟ بر عهده دانش آموز.

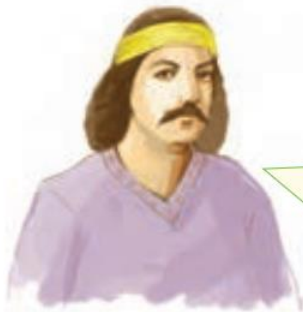
۹- پرس و جو کنید جنگ یا عملیات پارتیزانی چه نوع جنگی است و چرا به این نام مشهور است. نتیجه را به کلاس بیاورید.
برگرفته از قوم پارت یا اشکانیان ایران است که به روش نامنظم با دشمنان مبارزه میکردند

ابتکارات ایرانیان باستان بیشتر در چه زمینه‌هایی بودند؟

(ایرانیان باستان، ابتکارات زیادی در زمینه تشکیل سپاه و فنون نظامی داشتند). بعضی از این ابتکارات برای اولین بار در ایران استفاده شد و بعدها سایر کشورها آنها را از ایرانی‌ها یاد گرفتند.

تشکیل سپاه جاویدان از ابتکارات کدام پادشاه ایران بود؟

(یکی از ابتکارات بزرگ داریوش هخامنشی این بود که علاوه بر سپاه معمولی، یک «سپاه جاویدان» هم تشکیل داده بود). (تعداد افراد سپاه جاویدان ده‌هزار نفر بود که به گروه‌های ده نفره تقسیم می‌شد. به این سپاه، جاویدان یا همیشگی می‌گفتند چون هرگاه یکی از افراد از بین می‌رفت یک فرد جنگاور دیگر که ذخیره بود جای او را می‌گرفت و تعداد آنان کاسته نمی‌شد. در آن دوره، خدمت در سپاه جاویدان، بزرگ‌ترین آرزوی جوانان پارسی بود).

نقش برجسته سربازان سپاه جاویدان در تخت جمشید، استان فارس

نمونه سوال تستی

شیوه حکومت در ایران باستان چگونه بود؟

موروثی بود

از پدر به پسر میرسید

پادشاهی بود

همه موارد

تصویر کتیبه نقش رستم مربوط به کدام سلسله ایران باستان است

مادها

ساسانیان

هخامنشیان

اشکانیان

شاهان ایران باستان خود را برگزیده و نماینده چه کسی میدانستند؟

مردم

خداوند

آسمان و اهورامزدا

اشراف

این جمله در کتیبه بیستون از کدام پادشاه است ؟ (به خواست

اهورامزدا من شاه شدم، اهورامزدا شاهی را به من عطا فرمود.)

کوروش

اردشیر

دهیوک

داریوش

چه کسانی میتوانستند شاهان ایران باستان را عزل کنند؟

عامه مردم

بزرگان

موبدان

بزرگان و موبدان

مخارج سنگین زندگی اشرافی شاهان چگونه تامین میشد؟

از طریق مالیات گرفتن از مردم

فروش ایالات

مالیات از اشراف

همه موارد

شهر هگمتانه پایتخت کدام حکومتها بوده است؟

مادها و هخامنشیان

مادها و ساسانیان

اشکانیان و پارس ها

هخامنشیان و سلوکیان

در تقسیمات کشوری هخامنشیان به هر قسمت از کشور می گفتند.

منطقه

ایالت

شهربان

شهرستان

پایتخت زمستانی هخامنشیان کدام شهر بود؟

هگمتانه

تیسفون

تخت جمشید

شوش

چند مورد از گزینه های زیر صحیح هستند؟

تشکیل سپاه جاویدان از ابتکارات کوروش هخامنشی بود

خدمت در سپاه جاویدان اجباری بود

شهر صد دروازه از پایتخت های اشکانیان بود

ایرانیان نخستین کسانی بودند که تقسیم سرزمین به بخش های مختلف را ابداع کردند.

یک مورد

دو مورد

سه مورد

چهار مورد